

Perinteisen diakonian narratiivin syntyhistoria tarkentuu

Esko Ryökäs

Aikaan sidottu diakonia-käsite. Tiedekriittinen yritys ymmärtää suomalaista diakoniakeskustelua. STKS 289. 330 s. 2020.

Diakonian käsitteestä on käyty ajoittain runsastakin keskustelua niin Suomessa kuin laajemmin maailmalla. Kansainvälisen keskustelun polttopisteessä ovat olleet erityisesti luterilaiset kirkot pohjoismaissa ja Yhdysvalloissa, mutta jonkin verran asia on ollut esillä myös katolisen kirkon parissa.

John N. Collinsin synnyttämään keskusteluun ja diakonian narratiivin muutokseen ovat osallistuneet erilaiset toimijat monine taustaoletuksineen ja lähtökohtineen. Nykyisin itsestään selvydeksi muodostunut käsitys jokaisen tutkijan ja toimijan kontekstisidonnaisuudesta on vasta viimeisten vuosikymmenien tulos. Kontekstisidonnaisuus eli aikaan sitoutuminen, kuten Esko Ryökäs mainiosti sanan suomentaa, on diakonian osalta ollut väistämätöntä, koska niin sosiaalis-karitatiivinen, terveysalaan liittynyt kuin nousussa oleva yhteisöllinen työ on aina oman aikansa vaivaan ja puutteeseen kohdistuvaa. Näyttää kuitenkin vahvasti siltä, että tiukka aikaan ja paikkaan sitoutuminen on herpaannuttanut usein diakonian narratiivin luoja: perustelut, joita on kristillisen perinteen mukaisesti haettu Raamatusta ja varhaiskirkosta ovat olleet kovin usein heikosti perusteltuja ja jopa epähistoriallisia.

Esko Ryökkään tutkimuksen keskeisen analyysin muodostavat suomalaiset diakonian oppikirjat tai niihin merkittävästi vaikuttaneet tahot: Gustaf Johansson, Otto Aarnisalo, Lisa Snellman, Eino Sormunen, Arvo J. Laajarinne, Erkki Kansanaho, Hoivatkaa toinen toistanne -kirja sekä Jari Jolkkosen & Kari Latvuksen lyhykäinen debatti. Aikajana on hiukan yli sata vuotta, vuodesta 1890 vuoteen 2008.

Ryökäs käy huolella materiaaliaan läpi ja kohdentaa kysymyksensä erityisesti diakonia-käsitteen muotoiluun ja historia-argumentteihin. Erityisen keskeistä on se, mihin Raamatun teksteihin käsitys diakoniasta perustuu ja miten lähteitä käytetään. Analyysi on selkää, perustelut huolella esiteltyjä ja lukijaa hyvin vakuuttavia. Ryökäs on kirjoittanut vahvan analyysin suomalaisen diakonia-käsitteen kehittymisestä.

Pari osin kriittistä kysymystä on syytä nostaa esiin. Ensinnäkin kysymys siitä, mihin teoksen aikajana päättyy. Ehkä muillekin kuin allekirjoittaneelle on yllättävää, että merkittävien suomalaisten diakonian oppikirjojen analyysin jälkeen nostetaan esiin lyhyt anekdootin olinen debatti *Diakonian tutkimus* -aikakauskirjassa vuodelta 2008. Joku saattaa huomauttaa, että juuri näiden välähdysten takia paksun kirjan jaksaa lukea. Viihdearvoa väheksymättä ehkä olennaisempi analyysin kohde olisi ollut edellisenä vuonna julkaistu oppikirja *Auttamisen teologia*, Kari Latvus & Antti Elenius (toim.), Kirjapaja, Helsinki 2007, jossa paradigman käänne on vahvasti esillä sekä Collinsin että Blenbergerin nostamissa kysymyksissä. Kun tällä hetkellä tarvitaan uutta diakonian narratiivia, niin erityisen kiinnostava olisi kuulla, miten tuon teoksen argumentit Raamatun ja varhaiskristillisyyden osalta pitävät reilun vuosikymmenen päästä?

Toinen metodinen argumentti liittyy keskusteluun muun tutkimuksen kanssa. Ryökkään tutkimuksen ytimessä on diakonian keskeisten suomalaisten oppikirjojen argumenttien analyysi. Vastaavalla metodilla olen analysoinut joukon kansainvälisiä oppikirjoja (Barnett, Hammann ja Olson) ja päätenyt varsin samankaltaiseen tulokseen (“The conventional theory about the origin of diaconia. An analysis of arguments” *Diaconia. Journal for the Study of Christian Social Practice* 2/2011, 194–209.) Hyvään tutkimusperinteeseen kuuluu omien ja aiempien tutkimustulosten tuominen esille ja niiden avoin vertailu erityisesti silloin, kun teema ja analyysin kohde ovat näin samankaltaiset. Uskon, että vertailu olisi vain vahvistanut Esko Ryökkään teoksen tuloksia, sillä olen päätenyt monissa kohdin saman suuntaisiin tuloksiin.

Kuten aiemmin totesin, niin arvioitavalla teoksella on vahvat ansionsa. Analysoidessaan diakonian oppikirjoja Ryökäs saa diakonian narratiivin kerrotat kovin usein kiinni huonosta lähteiden käytöstä, huolimattomuudesta ja jopa lähteiden vastaisista johtopäätöksistä. Ilmiö ei ollut vain suomalainen ja selittyy osaltaan sillä, että kirkolliset vaikuttajat eivät olleet tekemässä historian tutkimusta vaan kehittämässä kirkon työtä.

Ryökäs jaksaa paneutua detaljeihin ja kaivaa sinnikkäästi esiin olennaisia yksityiskohtia, joiden varaan kokonaisuus uskottavasti rakentuu. Kirjan luetuaan monissa lukijoissa herännee terve epäluulo ja faktojen tarkistamishalu sen suhteen millaisia diakonian oppikirjoja on käyttänyt ja miten niihin suhtautunut. Teos on tervetullut ja tärkeä lisä suomalaiseen kehittyvään diakonian tutkimuksen kenttään.

Kari Latvus